

Прошло је 11 година откада су НАТО и УН ставили Косово под своју контролу и данас Светска банка саопштава да тамо ниво незапослености износи 47 одсто и да је то једна од најсиромашнијих земаља Европе.

Да би смо схватили домете до којих се може стићи војним и политичким средствима у Ираку и Авганистану, најпре је потребно обратити пажњу на то шта смо постигли у последњих 10-15 година у Босни и на Косову. А то поређење не улива нарочити оптимизам.

Замислите се, а ево и над чиме. Босна и Херцеговина, земља од отприлике 4,6 милиона људи, добила је међународне помоћи, рачунајући по глави становника, више него било која земља Европе у оквиру Маршаловог плана. Покрајини Косово са око два милиона становника додељена је још већа помоћ. Према једној процени, до 2005. године Косово је добило 25 пута више помоћи по глави становника него Авганистан. Поратна Босна у 1996. години и поратно Косово 1999. године у војном погледу били су потпуно безбедни захваљујући томе што се на њиховим територијама налазила страна војска – 60 хиљада војника у Босни и 30 хиљада на Косову. Осим војних, само је у Босну 1996. године упућено више од 10 хиљада цивилних сарадника из разних земаља. Ако екстраполирамо те цифре, као што то чини Џејмс Добинс (James Dobbins) из Rand Corporation, онда би у Ираку требало да се налази 526 хиљада страних војника да би то било пропорционално Косову.

И шта смо добили пошто смо потрошили толико средстава, ресурса и времена и пошто смо упутили толики број људи у те мале балканске земље? Што се тиче политике и устава, етничке групе у Босни се и данас споре око истих питања која су разматрали пре две деценије, још пре почетка рата. То је питање како поделити власт међу собом и у којој мери би Босна требало да буде унитарна, односно федерала држава. Босански Срби у великој већини и даље се залажу за уједињење са Србијом или за потпуну независност.

Недавно је у Херцеговини, у граду Стоцу, за време једног церемонијала интерпретирана државна химна. Али то је била химна суседне Хрватске, а не Босне и Херцеговине. У априлу је у Сарајеву, уз све војне почести, свечано сахрањен генерал кога је Међународни трибунал за бившу Југославију осудио за ратне злочине против Хрвата и Срба. Министарство иностраних послова те државе често делује кршећи правила и процедуре у формирању спољне политике, које су садржане у уставу земље. Додајте томе још и чињеницу да је босански министар иностраних послова држављанин суседне државе, па ће вам бити јасно колико је мало политичких успеха постигнуто на путу зближавања Бошњака, Хрвата и Срба и формирања јединствене представе о њиховој државној будућности.

Суочавајући се са таквим проблемима, неки коментатори тврде да би међународна заједница требало да појача своје позиције у тој земљи тако што би установила, на пример, функцију високог представника. У ваздуху виси и друга идеја – да се именује нови специјални представник САД или ЕУ на Балкану. Да би се схватиле мањкавости ових предлога, замислите да се Пол Бремер шаље назад у Багдад, где поново отвара привремену администрацију Ирака, рецимо, 2018. године, то јест, 15 година пошто је изговорена фраза да је „задатак извршен“. Недавна паника у Авганистану показује да стварање додатних чиновничких дужности обично компликује напоре у правцу израде усаглашене и доследне политике.

Историја изградње државе на Косову не изгледа ништа боље. Прошло је 11 година од тренутка када су НАТО и УН ставили Косово под своју контролу, и, ево, Светска банка саопштава да тамо ниво незапослености износи 47 одсто и да је то једна од најсиромашнијих земаља Европе. Прошле године је хуманитарна организација Human Rights Watch саопштила да од 2008. године, када је Косово прогласило независност, тамо нема никаквих приметних побољшања у поступању са етничким мањинама. А организација за права мањина Минориту Ригхтс Гроуп Интернационал тврди да се ситуација у земљи чак погоршава. За последње две године прилив директних страних инвестиција на Косову се смањило. А Међународна кризна група тврди да су „организовани криминал и корупција раширени свуда и да су у успону“.

Замрзнути косовски конфликт дуж реке Ибар остаје нерешен, а у суседној Македонији албански политичари почели су да отворено позивају на ново етно-територијално федерално уређење земље (на Балкану је то обично први корак ка отцепљењу). Група за Балкан из Института Галуп (Gallup Balkan Monitor) недавно је спровела анкету, којом се дошло до закључка: велики део становништва Албаније и Косова нада се уједињењу. Ако се таква политичка очекивања буду појачавала, резултат ће бити да ће се вишегодишњи напори за стабилизацију јужног Балкана завршити крахом.

Шта таква ситуација може да значи за наше деловање у Авганистану и Ираку? Нажалост, ништа добро. Последњих десет и више година интензивних међународних напора наше војно и политичко деловање у тим сићушним балканским државама дало је веома скромне резултате. Са војног аспекта нама је после конфликта пошло за руком да осигурамо безбедну средину за живот у тим вишенационалним државама. Истина, значајан фактор у том успеху био је у томе што су Босна и Косово мале државе које се налазе у центру Европе и што је њихово становништво углавном расположено проамерички. На Блиском Истоку и у Централној Азији немамо такве предности, то је сасвим очигледно.

Са политичког аспекта наши успеси у изградњи држава на Балкану изазивају много мање оптимизма. Ствар је у томе што је сада све теже тврдити да ми тобоже имамо неопходне интелектуалне, политичке и финансијске ресурсе за трансформисање политичке културе других земаља у границама временских оквира америчког изборног циклуса и периода повећане пажње вашингтонских политичара. А то не обећава ништа добро нашим напорима у Авганистану и Ираку, који су невероватно тешки и из војног и из политичког аспекта.

У значајној мери наша одлука да се упустимо у рат у Ираку темељила се на у Вашингтону општеприхваћеном мишљењу да су напори САД на Балкану дали своје резултате. Бивши заменик државног секретара Џејмс Рубин изјавио је 2002. године да је „Косово постало успех“, без обзира на мноштво сведочанстава о супротном. То доказује и главни тужилац Међународног трибунала за бившу Југославију који је изјавио да су етнички прогони који се врше на Косову у присуству војске НАТО исто онолико озбиљни као што су били етнички прогони на Косову за време Слободана Милошевића. Уочи упада у Ирак, Рубин је захтевао да се установи функција високог представника за питања изградње државе (са одговарајућим буџетом). Погинуло је хиљаде Авганистанаца, Американаца и Ирачана (и утрошене су стотине милијарди долара), а данас видимо да је значајно спласнуо ентузијазам у погледу изградње државе у Авганистану и Ираку. Али такав ентузијазам се би ни појавио да смо се ми озбиљније (и поштеније) односили према ономе што се догађало на Балкану.

Гордон Бардош је заменик директора Института Хариман на универзитету Колумбија

Балканске лекције

Пише: Гордон Н. Бардош
недеља, 25 јул 2010 18:06

Превод: Рајко Досковић

(Standard.rs)